

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**EMOCIONALNA INTELIGENCIJA I KVALITETA
ROMANTIČNIH ODNOSA**

Diplomski rad

Dragica Majić

Mentor: doc.dr.sc. Daniela Šincek

Osijek, 2014.

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Emocionalna inteligencija	1
1.1.1. Model Mayera i Saloveya	2
1.2. Kvaliteta braka.....	3
1.2.1. Odrednice kvalitete braka.....	4
1.3. Emocionalna inteligencija i kvaliteta braka.....	5
2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	6
2.1. Cilj	6
2.2. Problemi.....	6
2.3. Hipoteze.....	6
3. METODA	7
3.1. Sudionici.....	7
3.2. Instrumenti.....	8
3.3. Postupak.....	9
4. REZULTATI	11
5. RASPRAVA	21
5.1. Doprinos mjera emocionalne inteligencije objašnjenju kvalitete braka	21
5.2. Razlike u kvaliteti braka među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije	24
5.3. Praktične implikacije, nedostaci i prijedlozi za buduća istraživanja	26
6. ZAKLJUČAK	27
LITERATURA:.....	28

Emocionalna inteligencija i kvaliteta romantičnih odnosa

Emotional intelligence and the quality of romantic relationships

Sažetak

Cilj istraživanja bio je ispitati odnos emocionalne inteligencije i kvalitete braka. Pri tome se nastojalo utvrditi doprinose li rezultati na samoprocjenama i testovima emocionalne inteligencije objašnjenju kvalitete braka odmjerene samoprocjenama i procjenama bračnog partnera. Također se provjeravalo postoje li razlike u kvaliteti braka među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije. U istraživanju je sudjelovalo 98 bračnih parova u dobi od 19 do 60 godina s područja Osijeka i okolice. Korišteni su sljedeći instrumenti: Upitnik emocionalne kompetentnosti, Test analize emocija, Test upravljanja emocijama, Indeks kvalitete braka i Petofaktorski upitnik ličnosti. Unatoč očekivanjima, rezultati pokazuju da mjere emocionalne inteligencije ne doprinose objašnjenju samoprocjena kvalitete braka. Međutim, Test upravljanja emocijama je značajni, pozitivni prediktor indeksa kvalitete braka partnera/ice, ali ne doprinosi objašnjenju globalnih procjena kvalitete braka (bračne sreće). Nadalje je dobiveno da se skupine bračnih parova različitih dijadnih kompozicija razlikuju prema kvaliteti braka procijenjenoj od strane muža, ali ne i od strane žena. Muževi parova u kojima i muž i žena sebe procjenjuju visoko emocionalno inteligentnima imaju značajno više procjene kvalitete braka, nego muževi parova u kojima i muž i žena sebe procjenjuju nisko emocionalno inteligentnima.

Ključne riječi: *Emocionalna inteligencija, kvaliteta braka, dijadna kompozicija*

Summary

The main objective of the research was to investigate the relationship between emotional intelligence and marital quality. The aim was to examine if the results of self-reports and emotional intelligence tests explain the quality of marriage measured by self-reports and reports from the other partner. Second task was to examine if there are differences in quality of marriage between couples in different dyadic compositions of emotional intelligence. In this research there were 98 couples examined in ages from 19 to 60 years from Osijek area and near by. Instruments used in this research were: Questionnaire of emotional competence, Emotional analyse test, Emotion management test, Quality of marriage indeks and Big five Inventory. Contrary to the expectations, results are showing that the measurements of emotional intelligence do not contribute to explanation of self-reported marital quality. However, Emotional management test is statistically significant and positive predictor of marriage quality index of single spouse, but it doesn't contribute to explanation of global marriage quality evaluations (marriage happiness). Furthermore the results show that the groups of couples with different dyadic compositions are different by marital quality by self-report of husband, but not from the self-report of the wife. In couples, the husbands in which both the husband and the wife estimate themselves highly on emotional intelligence have significantly higher estimations on marital quality, than the husbands of couples in which both the husband and the wife estimate themselves low on emotional intelligence.

Keywords: *Emotional intelligence, Marital Quality, Dyadic composition*

1. UVOD

Danas ljudi sve rjeđe stupaju u brak iz razloga što je postalo jako teško zadržati sretnu i stabilnu zajednicu i ljudi se sve više rastaju (Amato, Johnson, Booth i Rogers, 2003; prema Tresa i Kishor, 2012). Osim toga, bračni problemi spadaju u najčešće razloge zbog kojih ljudi traže psihološku pomoć (Veroff, Kulka i Dovan, 1981). Stoga je važno istraživati varijable koje su povezane s kvalitetom braka i dobivene rezultate primijeniti u praksi s ciljem povećanja kvalitete braka i smanjivanja rastave braka. Mnogi zagovornici emocionalne inteligencije smatraju da je upravo emocionalna inteligencija važna u predviđanju mnogih životnih ishoda. Neki od njih smatraju da bi ona mogla biti najbolji prediktor uspjeha u životu i da daje prednost u mnogim područjima života, osobito u romantičnim i u interpersonalnim odnosima s drugima (Ciarrochi, Chan i Caputi, 2000). U ovom radu detaljnije će se istražiti povezanost emocionalne inteligencije i kvalitete braka.

1.1. Emocionalna inteligencija

Pojam emocionalne inteligencije prvi se puta u znanstvenim radovima pojavljuje 1990. godine (Salovey i Mayer, 1990). Nakon toga raste interes za taj konstrukt, te se javljaju brojne publikacije, testovi, edukacije i konzultacije vezane uz emocionalnu inteligenciju (Mayer, Salovey i Caruso, 2008). Dvadeset godina proučavanja emocionalne inteligencije nije dovelo do jedinstvene konceptualizacije tog konstrukta pa u znanstvenim publikacijama pronalazimo različite teorije.

Teorije emocionalne inteligencije mogu se podijeliti u dvije skupine. U prvoj skupini su one koje emocionalnu inteligenciju tretiraju kao skup mentalnih sposobnosti (Mayer i Salovey, 1997) odnosno kao sposobnost procesiranja afektivnih informacija. U drugoj skupini su miješani modeli koji osim mentalnih sposobnosti uključuju i neka druga, nekognitivna svojstva (Goleman, 2012; Bar-On, 2006) poput različitih aspekata ličnosti, motivacijskih faktora, afektivnih dispozicija i dr. Neki autori (Landy, 2005; Locke, 2005; Matthews i sur., 2004; Murphy, 2006; prema Mayer, Salovey i Caruso, 2008) smatraju da su mješoviti modeli emocionalne inteligencije preširoki, te da nije opravdano neintelektualne karakteristike nazivati inteligencijom.

Iz teorija emocionalne inteligencije proizlazi da emocionalno inteligentnije osobe imaju jasniji i bolji uvid u svoja emocionalna stanja i emocionalna stanja drugih ljudi (Kulenović, Balenović i Buško, 2001). Pretpostavlja se da su ljudi koji imaju visoku emocionalnu

inteligenciju socijalno kompetentniji, imaju kvalitetnije odnose s drugima i drugi ih vide kao interpersonalno osjetljivije od onih s nižom emocionalnom inteligencijom (Brackett, Warner i Bosco, 2005). Emocionalno inteligentna osoba je osoba koja bolje percipira emocije, koristi ih u mišljenju, razumije njihovo značenje i upravlja njima bolje od drugih. Rješavanje emocionalnih problema vjerojatno zahtjeva manje kognitivnog napora za tu osobu te ona ima bolje verbalne i socijalne vještine (Mayer, Salovey i Caruso, 2008).

Teorijsku podlogu ovog rada predstavlja model Mayera i Saloveya koji će u nastavku biti detaljnije opisan.

1.1.1. Model Mayera i Saloveya

Model Petera Mayera i Johna D. Saloveya (1997) prvi je i najpoznatiji model emocionalne inteligencije. Oni emocionalnu inteligenciju promatraju kao skup povezanih kognitivnih sposobnosti koje su uključene u procesiranje emocionalno relevantnih informacija, a koje se razvijaju iskustvom i učenjem. Prema njihovom *Four-Branch* modelu postoje 4 grane ili mentalne sposobnosti emocionalne inteligencije koje su poredane po složenosti, od jednostavnijih do složenijih.

Najniža razina modela i najjednostavnija sposobnost emocionalne inteligencije je sposobnost prepoznavanja, procjene i izražavanja emocija. Ona uključuje sposobnost identificiranja emocija drugih ljudi i mogućnost preciznog izražavanja osjećaja i potreba koje su vezane uz te osjećaje. Osobe koje imaju bolje razvijene sposobnosti percipiranja emocija moći će i lakše razlikovati iskreno od neiskrenog izražavanja emocija. Sposobnosti ove razine povezane su s većom svijesti o vlastitom emocionalnom stanju, osjećajima i mislima (Brackett i Salovey, 2006).

Druga razina uključuje korištenje emocija na način koji olakšava intelektualne procese poput zaključivanja, rješavanja problema, donošenja odluka i interpersonalne komunikacije. Emocije usmjeravaju pažnju na važne informacije i time određuju prioritete u mišljenju. One pomažu pri prosuđivanju i pamćenju događaja koji su u vezi s različitim osjećajima. Ova razina uključuje i utjecaje promjene raspoloženja na mišljenje osobe, na način da mijenjaju perspektivu pojedinca te potiču uzimanje u obzir raznovrsnih stajališta. Također, različite vrste raspoloženja olakšavaju različite vrste zadataka i različite oblike zaključivanja. Razvijene sposobnosti ove razine omogućavaju osobi da razmišlja racionalnije, logičnije i kreativnije (Brackett i Salovey, 2006).

Treća razina modela, sposobnost razumijevanja emocija, uključuje razumijevanje emocionalnog leksikona i načina na koji se emocije kombiniraju, razvijaju i transformiraju iz jedne u drugu. Osobe koje imaju dobro razvijene sposobnosti ove razine bolje imenuju emocije i interpretiraju značenja koje emocije prenose, bolje razumiju složene mnogostruke osjećaje (pr.

istovremena ljubav i mržnja) i prepoznaju prijelaze iz jedne emocije u drugu (Mayer i Salovey, 1997).

Četvrta i najsloženija razina modela emocionalne inteligencije je svjesna regulacija emocija koja vodi emocionalnom i intelektualnom napretku. Ova razina uključuje otvorenost prema osjećajima, kako ugodnim tako i neugodnim, sposobnost refleksivnog uživanja ili odvajanja od emocija zavisno o procjeni korisnosti, te sposobnost refleksivnog praćenja emocija u odnosu na sebe i druge (procjena koliko su emocije tipične, jasne, odmjerene i sl). Zadnja i najkompleksnija sposobnost ove razine je sposobnost reguliranja vlastitih i tuđih raspoloženja i emocija, kroz pojačavanje ugodnih i ublažavanje neugodnih emocija (Brackett i Salovey, 2006).

Pri mjerenju individualnih razlika u emocionalnoj inteligenciji najčešće se koriste samoprocjene vlastitih sposobnosti i testovi uratka. S obzirom da i jedna i druga mjera sa sobom nose određene prednosti i nedostatke u ovom istraživanju korištena su oba načina mjerenja emocionalne inteligencije.

1.2. Kvaliteta braka

U literaturi se često nejasno i preklapajuće koriste pojmovi kvalitete braka, bračnog zadovoljstva i bračne sreće.

Kvaliteta braka je multidimenzionalni konstrukt koji uključuje pozitivna iskustva kao što su osjećaj da je osoba voljena, da se neko brine o njoj i osjećaj zadovoljstva u vezi, ali i negativna kao što su zahtjevi koje postavlja bračni partner i bračni sukobi (Umberson i Williams, 2005). U stručnoj se literaturi bračna kvaliteta definira na različite načine. Prema ranijim stajalištima bračna kvaliteta shvaća se kao zadovoljstvo u braku, a definira se kao „subjektivni osjećaj sreće, zadovoljstva i užitka koji doživljava partner u interakciji s drugim partnerom“ (Hawkins, 1968, str. 648, prema Obradović i Čudina-Obradović, 1998). Takvo stajalište naglasak stavlja na bračnu sreću, jednu dimenziju kvalitete braka. Spanier (1976) bračnu kvalitetu definira kao međusobnu prilagodbu bračnih partnera, a brak i bračni odnosi primarno se sastoje od načina na koji se bračni partneri prilagođavaju jedan drugome. Najnovija poimanja bračnu kvalitetu vide kao partnerovu procjenu kvalitete bračnih odnosa koja uključuje i zadovoljstvo u braku i međusobnu prilagodbu partnera (Obradović i Čudina-Obradović, 1998).

Bračna sreća i bračno zadovoljstvo su uži pojmovi od kvalitete braka, te predstavljaju dimenzije kvalitete braka. Oba pojma odnose se na pozitivne osjećaje supružnika u braku. Bračna sreća se temelji na afektivnoj evaluaciji odnosa (pozitivni i negativni osjećaji u braku, emocionalna uzbuđenost, osjećajnost partnera i sl.), dok bračno zadovoljstvo uključuje i kognitivne elemente evaluacije odnosa u odnosu na neke standarde (npr. pravedna podjela

obaveza, održavanje uzajamnog poštovanja, slaganje o važnim pitanjima, zajedničko donošenje odluka i dijeljenje interesa) (Glenn, 2003). Visoka bračna kvaliteta rezultira pozitivnim i visokim doživljajem bračnog zadovoljstva i sreće.

Razmišljanje o separaciji ili razvodu usko je vezano uz pojam kvalitete braka, te je uključeno u samo definiranje bračne kvalitete što je i razumljivo jer osoba vjerojatno neće napustiti brak ako ga smatra kvalitetnim (Karney i Bradbury, 1995; prema Vrhovski, 2004).

Sukladno načinu određivanja, kvaliteta braka mjeri se kao bračno zadovoljstvo, kao međusobna prilagodba bračnih partnera i kao procjena kvalitete bračnih odnosa. U ovom istraživanju odlučili smo se definirati i mjeriti bračnu kvalitetu kao procjenu bračnih partnera jer takav pristup uključuje i zadovoljstvo i međusobnu prilagodbu partnera.

1.2.1. Odrednice kvalitete braka

Postoji mnogo odrednica kvalitete braka, a moguće ih je grupirati u nekoliko skupina: osobine bračnih partnera, karakteristike braka, bračni procesi i bračno okruženje. Ovdje će ukratko biti objašnjene one koje su važne za ovaj rad.

Istraživanja u posljednjih 20 godina pokazuju da se nakon *rođenja djece* smanjuje kvaliteta braka jednoga ili oba bračna partnera (Hirschberger, Srivastava, Marsh, Cowan i Cowan, 2009). Takva pojava može se objasniti složenim ulogama i dužnostima partnera nakon rođenja djeteta i sukobom između tih različitih uloga. Također, žene nakon rođenja djeteta iskazuju manje nježnosti, topline i zanimanja prema partneru, te se zbog toga smanjuje i ženina i muževa bračna kvaliteta (Obradović i Čudina-Obradović, 2000).

Istraživanja o povezanosti *trajanja braka* i njegove kvalitete različita su. Ranija su istraživanja pokazala da postoji zakrivljen odnos (Glenn, 1990). Bračna kvaliteta na početku braka je visoka, zatim, nakon rođenja djeteta, pada i prilično se dugo zadržava na najnižoj točki. Nakon odlaska djece iz roditeljskog doma u percepciji partnera kvaliteta ponovno počinje polagano rasti. Krivulja poprima oblik velikog slova U. Novija, longitudinalna, istraživanja pokazuju stalan pad koji počinje već nakon nekoliko godina bračnog staža i nikad se ne oporavi (VanLaningham, Johnson i Amato, 2001).

Dob stupanja u brak jedan je od značajnijih prediktora bračne kvalitete. Obradović i Čudina-Obradović (2006) navode da je *The National Marriage Project* iz 2003. godine pokazao da je bračna kvaliteta veća, ako su pri sklapanju braka partneri bili stariji, nego ako su bili vrlo mladi. Emocionalna i intelektualna zrelost, zapošljavanje i realnija očekivanja starijih osoba doprinose većoj kvaliteti braka i štite partnere od razočarenja.

Za bračnu kvalitetu osobito nepovoljnom se pokazala emocionalna nestabilnost, dok su ekstravertiranost, ugodnost i savjesnost povoljne osobine (Martinac Dorčić i Kalebić Maglica, 2009; Barelds, 2005). Ugodnost se pokazala najpovoljnijom osobinom, dok nedostatak ugodnosti najviše šteti zadovoljstvu obaju partnera.

Obradović i Čudina-Obradović (2006) navode da su još obrazovanje partnera i duljina poznavanja partnera prije braka pozitivno, a ekonomske teškoće i predbračna kohabitacija negativno povezani s kvalitetom braka, pa ćemo u ovom istraživanju i njih uključiti radi kontrole.

1.3. Emocionalna inteligencija i kvaliteta braka

Povezanost emocionalne inteligencije sa socijalnim vještinama i drugim aspektima romantičnih odnosa više je istražena nego njezina povezanost s kvalitetom braka. Schutte i suradnici (2001) dobili su pozitivnu povezanost emocionalne inteligencije sa socijalnim vještinama (socijalna kontrola, socijalna osjetljivost, socijalna ekspresivnost i sl.) i uključenošću u bliske odnose. Lopez, Salovey i Straus (2003) su pronašli pozitivnu povezanost emocionalne inteligencije s potporom u odnosu s partnerom, te manje antagonističkim i konfliktnim odnosima s bliskim prijateljima.

Mnoga istraživanja (Mirgain i Cordova, 2009; Schutte i sur., 2001) pokazuju da postoji pozitivna povezanost između emocionalne inteligencije i bračnog zadovoljstva. Mirgain i Cordova (2009) su pronašli da emocionalne vještine, preko intimnosti, igraju važnu ulogu u romantičnim vezama. Pretpostavlja se da što su dvije osobe češće u bliskom kontaktu, lakše međusobno povrijede jedna drugu. Međutim, osobe koje imaju slabe emocionalne vještine će na tu povredu reagirati osvetom, povlačenjem, defanzivom, hostilnošću, izbjegavanjem i na taj način će biti umanjena intimnost, cjelokupno zdravlje veze i bračno zadovoljstvo. A s druge strane, osobe s adekvatnim emocionalnim vještinama će na povrede reagirati samopouzdanom emocionalnom komunikacijom i emocionalnim razumijevanjem te na taj način održati intimnosti, poboljšati zdravlje braka i povećati bračno zadovoljstvo.

Rezultati istraživanja koja su ispitivala povezanost emocionalne inteligencije i kvalitete braka nisu jednoznačna. Istraživanja (Tresa i Kishor, 2012; Schröder-Abé i Schütz, 2011; Batool i Khalid, 2012) koja su pronašla pozitivnu povezanost emocionalne inteligencije i kvalitete braka pokazuju da osobe s višom emocionalnom inteligencijom imaju bolju kvalitetu braka. Isto tako pokazuju da je muževa emocionalna inteligencija pozitivno povezana sa ženinom percipiranom kvalitetom braka i obrnuto. Cordova, Gee i Warren (2005) te Batool i Khalid (2012) su dobili da razlike u emocionalnoj inteligenciji mogu objasniti razlike u percepciji bračne kvalitete. A kao

najbolji prediktor i muževe i ženine bračne kvalitete pokazale su se emocionalna svjesnost i sposobnost upravljanja tuđim emocijama (Tresa i Kishor, 2012).

Brackett, Warner i Bosco (2005) su istraživali povezanost dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije s kvalitetom romantičnih odnosa. Dijadna kompozicija označava kombinaciju rezultata romantičnih partnera na zadacima emocionalne inteligencije, pri čemu je rezultat pojedinog partnera označen kao visok ili nizak. Moguće kombinacije su: muškarac visok rezultat - žena nizak rezultat, muškarac visok rezultat-žena visok rezultat, muškarac nizak rezultat - žena nizak rezultat, muškarac nizak rezultat- žena visok rezultat. Rezultati pokazuju da parovi u kojima oba partnera postižu niske rezultate na emocionalnoj inteligenciji izvještavaju o niskoj kvaliteti veze, a parovi u kojima je barem jedna osoba visoko na emocionalnoj inteligenciji izvještavaju o visokoj kvaliteti veze.

U skladu s prethodno iznesenim teorijskim razmatranjima i pregledom empirijskih istraživanja može se zaključiti da je emocionalna inteligencija partnera važna za njihov brak. Mali se broj istraživanja do sada bavio pitanjima doprinosa emocionalne inteligencije kvaliteti braka i pitanjima važnosti dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije u braku, pa će se ovim istraživanjem nastojati dati doprinos njihovom objašnjenju.

2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

2.1. Cilj

Ispitati odnos emocionalne inteligencije i kvalitete braka.

2.2. Problemi

1. Ispitati doprinose li rezultati na samoprocjenama i testovima emocionalne inteligencije objašnjenju kvalitete braka pojedinog partnera odmjerene samoprocjenama i procjenama bračnog partnera (uz kontrolu demografskih obilježja, obilježja bračne zajednice i osobina ličnosti).
2. Ispitati postoje li razlike u kvaliteti braka među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije.

2.3. Hipoteze

H1: Mjere emocionalne inteligencije značajno doprinose objašnjenju kvalitete braka pojedinog partnera uz kontrolu demografskih obilježja, obilježja bračne zajednice i osobina ličnosti.

H2: Postoji statistički značajna razlika u kvaliteti braka među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije. Parovi u kojima oba partnera postižu niske rezultate na mjerama emocionalne inteligencije izvještavat će o nižoj kvalitetu braka, dok parovi u kojima barem jedan od partnera postiže visoke rezultate na mjerama emocionalne inteligencije izvještavat će o višoj kvaliteti braka.

3. METODA

3.1. Sudionici

U ovom istraživanju sudjelovalo je 98 bračnih parova (N= 196) s područja Osijeka i šire okolice. Do sudionika se došlo metodom snježne grude tako da je svaki ispitan par koji je istraživačica poznavala predložio drugi bračni par za koji smatraju da bi bili voljni sudjelovati u istraživanju. Istraživačica je potom kontaktirala svaki par i dogovorila istraživanje. Budući da uzorak predstavljaju bračni parovi, 98 sudionika je muškog spola (50%), a 98 ženskog spola (50%). Dob sudionika je od 19 do 60 godina (M =41,93; SD=11,317). U dobi od 19 do 29 godina je 15,8 % sudionika, od 30 do 39 godina je 29, 1% sudionika, od 40 do 49 godina je 17,9% sudionika , a od 50 do 60 godina je 37,2% sudionika. Od ukupnog broja sudionika 3,1% ima završenu samo osnovnu školu, 58,7% ima završenu srednju školu, 14,8% ima višu stručnu spremu ili završeni preddiplomski studij i 23,5% ima završen diplomski studij, specijalizaciju ili doktorat. Zaposleno je 73,5% sudionika, 12,2% je nezaposleno, 12,2% umirovljeno, a 2% je na nekom obliku privremenog rada poput studentskih poslova, sezonskog rada ili stručnog osposobljavanja. Materijalno stanje obitelji 9,2% sudionika procjenjuje lošijim od prosječnog, 69,9% sudionika procjenjuje prosječnim, 19,9% boljim od prosječnog, a tek 1% znatno boljim od prosječnog. U tablicama 1 i 2 navedena je deskriptivna statistika za varijable obilježja bračne zajednice (kohabitacija, prvi brak i broj djece).

Tablica 1. Frekvencije i postotci za varijable kohabitacija, prvi brak i broj djece (N=196).

<i>Varijable</i>		<i>Broj sudionika</i>	<i>Postotak sudionika</i>
Kohabitacija	DA	60	30,6%
	NE	136	69,4%
Je li vam to prvi brak?	DA	188	95,9%
	NE	8	4,1%
Broj djece	0	33	16,8%
	1	59	30,1%
	2	83	42,3%
	3	21	10,7%

Tablica 2. Aritmetičke sredine, standardne devijacije, te minimalne i maksimalne vrijednosti za varijable dužina poznavanja s partnerom prije braka, dužina trajanja kohabitacije za sudionike koji kohabiraju (N=60), dob stupanja u brak i dužina braka.

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Ostvareni minimum</i>	<i>Ostvareni maksimum</i>
Dužina poznavanja prije braka (godine)	196	4,23	3,32	0,25	18,00
Dužina trajanja kohabitacije (godine)	60	1,62	1,55	0,10	16,00
Dob stupanja u brak	196	26,09	4,38	17	49
Dužina braka	196	15,88	12,01	0,16	38,00

3.2. Instrumenti

U ovom istraživanju korišteni su slijedeći instrumenti:

Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-45; Takšić, 2002) je skraćena verzija Upitnika emocionalne inteligencije UEK-136 (Takšić, 1998). Sadrži 45 čestica koje se dijele u tri podskale: Sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija (primjer čestice: „Kad sretnem poznanika, odmah shvatim kako je raspoložen.“), Sposobnost izražavanja i imenovanja emocija (primjer čestice: „Lako mogu nabrojiti emocije koje trenutno doživljavam.“), te Sposobnost regulacije i upravljanja emocijama (primjer čestice: „Nastojim ublažiti neugodne emocije, a pojačati pozitivne.“). Pojedina čestica procjenjuje se na skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva pri čemu 0 znači uopće se ne osjećam i ne razmišljam tako, a 5 znači u potpunosti se osjećam i razmišljam tako. Zadatak sudionika je dati procjene za svaku česticu s obzirom na to kako se obično osjećaju i kako razmišljaju. Ukupni rezultati formiraju se po podskalama kao linearne kombinacije procjena čestica koje čine pojedinu podskalu.

Test analize emocija (TAE; Kulenović, Balenović i Buško, 2001) mjera je dimenzije razumijevanje i analiza emocija. Sastoji se od 25 problema, a u svakom zadatku navedena je riječ koja označava neko kompleksno emocionalno stanje koje uključuje simultano doživljavanje barem dva „elementarna čuvstva“ (primjer: Razočaranje). U svakom problemu od sudionika se traži da među ponuđenim rješenjima pronađu dva elementarna čuvstva koja se redovito ili najčešće pojavljuju u zadanom stanju i dva koja se nikada ili vrlo rijetko pojavljuju u istom stanju. Test ukupno ima 100 čestica, a ukupni rezultat formira se kao jednostavna linearna kombinacija uradaka u svim česticama i teoretski može varirati između 0 i 100.

Test upravljanja emocijama je konstruiran za potrebe ovog rada, a namijenjen je mjerenju dimenzije upravljanja vlastitim i tuđim emocijama. U testu se nalaze opisi 13 situacija iz svakodnevnog života u kojima se javljaju različiti, pozitivni i negativni, osjećaji. Za svaku situaciju ponuđeno je 4 ponašanja koja se mogu primijeniti za prevladavanje neugodnih osjećaja ili za pojačavanje ugodnih osjećaja. Zadatak sudionika je da za svako navedeno ponašanje na

skali od -3 do +3 procijene korisnost ili štetnost tog ponašanja za ublažavanje neugodnih i pojačavanje ili održavanje ugodnih osjećaja u određenoj situaciji. Točni odgovori određeni su prema ekspertnom kriteriju, odnosno točan odgovor na pojedinoj čestici predstavlja dominantna vrijednost odgovora 5 eksperata, profesorica psihologije. Točan odgovor boduje se s dva boda, susjedni odgovori s jednim bodom, a svi ostali odgovori s nula bodova. Test se sastoji od ukupno 52 čestice, a ukupan rezultat u testu predstavlja zbroj rezultata na svim česticama.

Norton indeks kvalitete braka (Quality of marriage indeks, Norton, 1983) je upitnik kvalitete bračnih odnosa koji se sastoji od 6 čestica. Zadatak sudionika je procijeniti stupanj slaganja s pojedinom tvrdnjom koja se odnosi na odnos s partnerom/icom (Primjer čestice: „Moj odnos s partnerom je vrlo stabilan.“). Odgovori na prvih pet čestica daju se na skali od 7 stupnjeva pri čemu 1 znači da se osoba uopće ne slaže s tvrdnjom, a 7 znači da se osoba u potpunosti slaže s tvrdnjom. Posljednja čestica odnosi se na procjenu zadovoljstva u braku, a odgovor se daje na skali od 10 stupnjeva pri čemu 1 znači da je osoba jako nesretna u braku, a 10 da je jako sretna u braku. Formirana su dva rezultata. Prvi rezultat, indeks kvalitete braka, izražava se kao jednostavna linearna kombinacija odgovora na prvih pet čestica, a drugi rezultat predstavlja odgovor na šestu česticu, odnosno predstavlja globalnu procjenu kvalitete braka. Prijevod upitnika preuzet je iz diplomskog rada Ane Tokić (2006).

Petofaktorski upitnik ličnosti (*Big Five Inventory*, Benet-Martinez i John, 1998) sastoji se od 44 pridjeva koji su prototip pet osnovnih crta ličnosti (ekstraverzija, neuroticizam, savjesnost, ugodnost i otvorenost). Primjer čestice: „Sebe vidim kao osobu koja je spremna pomoći i nesebična je.“. Sudionici procjenjuju svaku česticu na skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva s obzirom na to koliko se pojedina tvrdnja odnosi na njih. Pri tome 1 znači uopće se ne odnosi na mene, a 5 u potpunosti se odnosi na mene. Rezultati se iskazuju za svaki faktor posebno, kao aritmetička sredina sudionikovih odgovora, pri čemu veći broj znači da je ta osobina više izražena.

Opći upitnik, kojim su prikupljeni osnovni sociodemografski podaci sudionika - dob, spol, stupanj obrazovanja, radni odnos, materijalno stanje, dužina poznavanja prije stupanja u brak, zajednički život prije braka, dob stupanja u brak, dužina braka, je li im ovo prvi brak i roditeljstvo.

3. 3. Postupak

S obzirom da u Hrvatskoj do sada nije razvijen test koji mjeri sposobnost odraslih osoba da upravljaju i reguliraju svojim i tuđim emocijama, za potrebe ovog rada konstruirali smo Test upravljanja emocijama. Test je razvijen po uzoru na već postojeći Test upravljanja emocijama

prilagođen mlađim uzrastima (Buško i Babić Čikeš, 2013). Prvi korak u konstrukciji testa bilo je kratko predistraživanje u kojem je sudjelovalo nekoliko starijih osoba (udovica s djecom, razvedena žena s djetetom, dvije osobe u romantičnoj vezi i jedan bračni par) koje smo zamolili da razmisle o situacijama iz svakodnevnog života koje su im se dogodile u posljednje vrijeme, a koje su kod njih izazvale snažnije osjećaje. Bilo je potrebno navesti barem jednu situaciju koja je izazvala pozitivne i jednu koja je izazvala negativne osjećaje, te napisati što su u pojedinoj situaciji mogli napraviti ili su napravili kako bi ublažili negativne emocije ili zadržali pozitivne emocije. Na temelju dobivenih situacija i temeljem iskustva autorica određeno je 13 situacija iz svakodnevnog života i za svaku situaciju po 4 ponašanja koja se mogu primijeniti za prevladavanje neugodnih ili za pojačavanje ugodnih emocija u ponuđenoj situaciji. S obzirom da smo se pri odabiru ponašanja vodili time da neka budu štetna, neka neutralna, a neka korisna za ponuđenu situaciju, tako smo formirali i skalu koja se kreće od -3 do +3 i označava štetnost/korisnost ponašanja. Za bodovanje je odabrana metoda eksperta u kojoj odluku o točnim odgovorima donose stručnjaci koji se bave emocijama pri čemu koriste svoje profesionalno iskustvo. Pet profesorica psihologije dale su svoju procjenu svake čestice, a točan odgovor predstavlja dominantna vrijednost tih odgovora.

Prije početka provođenja istraživanja od autora je dobivena dozvola za korištenje svih testova i upitnika. Istraživačica je kontaktirala svaki bračni par koji je bio voljan sudjelovati u istraživanju i dogovorila vrijeme istraživanja. Oba člana para istovremenu su, ali samostalno i bez komunikacije rješavali obrasce s testovima i upitnicima. Na prvoj stranici obrasca nalazila se opća uputa. U općoj uputi sudionicima se objasnilo da je ovo istraživanje dio diplomskog rada te da je cilj istraživanja ispitati povezanost različitih sposobnosti emocionalne inteligencije i kvalitete braka. Naglasilo se da je istraživanje anonimno i dobrovoljno te da mogu u bilo kojem trenutku odustati. Nadalje, parovi su dobili uputu da formiraju šifru i to na sljedeći način: prvo slovo imena ženine majke, prvo slovo imena muževog oca, datum njihovog vjenčanja bez godine (npr. LF0308). Dakle, svaki par imao je svoju šifru kako bi se njihovi rezultati mogli kasnije spojiti, a koja se sastoji od šest znakova (dva slova i četiri brojke). Prije svakog upitnika/testa navedena je detaljna uputa za rješavanje istog. Redoslijed je bio sljedeći: Upitnik općih sociodemografskih podataka, Test upravljanja emocijama, Upitnik emocionalne kompetentnosti, Test analize emocija, Indeks bračne kvalitete i Petofaktorski upitnik ličnosti. Testovi sposobnosti koji su teži za rješavanje i zahtijevaju više vremena razdvojeni su kako ne bi uzrokovali umor kod ispitanika i demotivirali ih. Ispunjavanje obrazaca trajalo je između 45 i 60 minuta. Na kraju istraživanja parovima je ostavljen papirić s kontaktom besplatnog savjetovišta ukoliko osjete potrebu da se po pitanju svog braka obrate stručnjacima za pomoć. Istraživačica je tijekom

cijelog istraživanja bila na raspolaganju sudionicima za eventualna pitanja. Na kraju im se zahvalila na sudjelovanju i zamolila ih da predlože par za koji smatraju da bi bio voljan sudjelovati u istraživanju.

4. REZULTATI

Prikupljeni podaci statistički su analizirani pomoću programskog paketa SPSS for Windows verzija 18.0.

Deskriptivno statistički pokazatelji za korištene testove i upitnike nalaze se u tablici 3.

Tablica 3. Aritmetičke sredine, standardne devijacije, maksimalne i minimalne vrijednosti, rezultati Kolmogorov- Smirnovljevog testa i pouzdanost Testa analize emocija, Testa upravljanja emocijama, Upitnika emocionalne kompetentnosti (UEK), Petofaktorskog upitnika ličnosti i Upitnika kvalitete braka (N=196).

<i>Varijable</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Ostvareni minimum (tmin)</i>	<i>Ostvareni maksimum (tmax)</i>	<i>Kolmogorov-Smirnovljev test</i>	<i>Crombahov koeficijent pouzdanosti</i>
Test analize emocija	67,69	9,501	35(0)	88(100)	0,108**	0,805
Test upravljanja emocijama	59,72	9,903	12(0)	79(104)	0,081**	0,723
UEK- Skala sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija	52,23	7,354	29(15)	74(75)	0,056	0,896
UEK-Skala sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija	50,04	6,652	32(14)	68(70)	0,083**	0,837
UEK-Skala sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama	59,49	5,953	42(16)	78(80)	0,058	0,754
Neuroticizam	2,65	0,616	1,13(1)	4,25(5)	0,060	0,803
Otvorenost	3,35	0,651	1,80(1)	4,90(5)	0,080**	0,859
Savjesnost	3,81	0,501	2,44(1)	5,00(5)	0,074**	0,776
Ekstraverzija	3,50	0,560	2,13(1)	5,00(5)	0,074*	0,755
Ugodnost	3,70	0,531	1,89(1)	5,00(5)	0,085	0,744
Indeks kvalitete braka	30,89	4,926	10(5)	35(35)	0,202**	0,952
Globalna procjena kvalitete braka	8,84	1,400	2(1)	10(10)	0,218**	-

*p < 0,05; **p < 0,01 **Legenda.** *tmin*-teorijski minimum, *tmax*-teorijski maksimum.

Prvi korak u obradi rezultata je utvrditi postoje li uvjeti za korištenje parametrijskih postupaka. Testiran je normalitet distribucija za sve varijable Kolmogorov-Smirnovljevim testom. Test pokazuje da neke varijable značajno odstupaju od normalne distribucije (tablica 3). Iako je Kolmogorovo-Smirnovljevim testom utvrđeno da se distribucije rezultata za neke varijable statistički značajno razlikuju od normalne, ipak se smatra opravdanim koristiti parametrijske postupke. Naime, prema Klineu (2005) koeficijent asimetričnosti u rasponu od 0 do +/-3 i koeficijent spljoštenosti u rasponu od 0 do +/-10 smatraju se prihvatljivim za korištenje parametrijskih postupaka. Koeficijenti asimetričnosti i koeficijenti spljoštenosti za sve varijable nalaze se u prihvatljivom rasponu. Također Petz (2004) navodi kako uvjet normalnosti

distribucija može biti prekršen ukoliko su distribucije međusobno slične u odstupanju od normalne raspodjele (uvjet nije da budu potpuno simetrične, već da ne budu bimodalne ili U-oblika), a u ovom slučaju sve distribucije koje odstupaju od normalne su negativno asimetrične. Stoga će se u ovom istraživanju za daljnju obradu koristiti parametrijski postupci.

U nastavku slijedi prikaz rezultata dobivenih istraživanjem.

Prvi problem istraživanja je ispitati doprinose li rezultati na samoprocjenama i testovima emocionalne inteligencije objašnjenju kvalitete braka pojedinog partnera odmjerene samoprocjenama i procjenama bračnog partnera (uz kontrolu demografskih obilježja, obilježja bračne zajednice i osobina ličnosti). Da bi se odgovorilo na taj problem, prvo je potrebno provjeriti korelacije među varijablama.

Tablica 4. Pearsonov koeficijent korelacije demografskih karakteristika, emocionalne inteligencije i osobina ličnosti (N=196).

	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
1.Dob	-,17	-,05	-,15	-,22	,05	,93	,60	-,07	-,17	-,00	-,05	-,05	,03	-,15	,06	-,21	,06
2.Obrazovanje	1	,48	,24	,24	,11	-,21	-,25	,14	,14	-,05	,10	,03	-,02	,14	,11	,14	,02
3.Materijalno stanje obitelji		1	-,05	-,09	,21	-,13	-,23	-,02	-,03	-,08	,01	-,09	,06	,09	,05	,06	-,14
4.Dužina poznavanja prije braka			1	,50	,34	-,27	-,25	,07	,01	,09	-,03	-,06	,13	-,08	-,19	-,04	-,10
5.Duljina kohabitacije (N=60)				1	,05	-,26	-,30	,02	,10	,13	,01	,09	-,15	-,04	-,09	,14	,06
6.Dob stupanja u brak					1	-,32	-,24	,08	,07	-,01	-,07	,05	,01	-,02	-,10	-,00	-,18
7.Dužina braka						1	,65	-,10	-,19	,00	-,02	-,07	,03	-,14	,09	-,19	,12
8.Broj djece							1	-,04	-,07	-,01	-,04	,02	-,01	-,18	,12	-,11	,11
9.TAE								1	,36	,07	,01	,11	-,03	-,01	,00	-,07	-,00
10.TUE									1	-,01	-,06	,20	-,15	-,04	,10	-,04	,17
11.UK 1										1	,48	,44	-,13	,26	,16	,29	,18
12.UK 2											1	,39	-,15	,37	,28	,48	,20
13.UK 3												1	-,38	,17	,37	,33	,35
14.Neuroticizam													1	-,16	-,24	-,25	-,55
15.Otvorenost														1	,25	,46	,08
16.Savjesnost															1	,37	,27
17.Ekstraverzija																1	,11
18.Ugodnost																	1

Legenda. TAE-Test analize emocija;TUE-Test upravlja emocijama; UK 1-Skala sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija,UK 2-Skala sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija, UK 3- Skala sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama; p<0.01- podebljano; p<0.05- podebljano i ukošeno.

Pearsonovi koeficijenti korelacije (tablica 5) između sociodemografskih podataka i mjera kvalitete braka pokazuju da stariji sudionici, oni koji su dulje u braku i koji imaju više djece izvještavaju o nižoj kvaliteti braka, dok sudionici koji kasnije stupaju u brak izvještavaju o višoj kvaliteti braka. Najveće korelacije su između dužine braka i mjera kvalitete braka. Mjere kvalitete braka partnera/ice u značajnoj su negativnoj korelaciji s varijablama dobi, dužine braka

i brojem djece. Stupanj obrazovanja, procjena materijalnog stanja obitelji, dužina poznavanja partnera prije braka i duljina kohabitacije nisu značajno povezani s mjerama kvalitete braka.

Tablica 5. Pearsonov koeficijent korelacije svih varijabli istraživanja sa samoprocjenama kvalitete braka i kvalitetom braka partnera/ice (N=196).

	Indeks kvalitete braka	Globalne procjene kvalitete braka	Indeks KB partnera/ice	Globalne procjene KB partnera/ice
1.Dob	-,19**	-,18*	-,23**	-,22**
2. Obrazovanje	,13	,08	,07	,08
3.Materijalno stanje Obitelji	,09	,08	,00	-,01
4.Dužina poznavanja prije braka	,10	,11	,10	,11
5.Duljina kohabitacije (N=60)	,21	,14	,21	,14
6.Dob stupanja u brak	,14*	,18*	,05	,09
7.Dužina braka	-,24**	-,25**	-,24**	-,25**
8.Broj djece	-,16*	-,14*	-,16*	-,15*
9.TAE	-,02	-,02	-,02	,01
10.TUE	,20**	,21**	,25**	,25**
11.UEK 1	,07	,06	,09	,07
12.UEK 2	,11	,05	,11	,10
13.UEK 3	,28**	,27**	,20**	,22**
14.Neuroticizam	-,19**	-,17*	-,15*	-,16*
15.Otvorenost	,00	-,03	,01	-,03
16.Savjesnost	,19**	,17*	,16*	,17*
17.Ekstraverzija	,22**	,15*	,15*	,05
18.Ugodnost	,19**	,18*	,23**	,28**
19.Indeks KB	1	,89**	,62**	,57**
20.Globalna procjena KB		1	,57**	,63**

Legenda. TAE-Test analize emocija;TUE-Test upravlja emocijama; UEK 1-Skala sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija,UEK 2-Skala sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija, UEK 3- Skala sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama; KB-kvaliteta braka; **p<0.01; *p<0.05.

Pearsonov koeficijent korelacije (tablica 5) pokazuje da su rezultati Testa upravljanja emocijama i Skale sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama iz Upitnika emocionalne kompetentnosti statistički značajno, pozitivno, ali nisko povezani sa mjerama samoprocjene kvalitete braka. Test analize emocija, te ostale skale Upitnika emocionalne kompetentnosti, Skala sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija i Skala sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija, nisu statistički značajno povezane s mjerama samoprocjene kvalitete braka. Isti rezultati dobiveni su i za kvalitetu braka partnera/ice.

Od osobina ličnosti neuroticizam, savjesnost, ekstraverzija i ugodnost značajno su povezani s mjerama kvalitete braka, dok otvorenost nije. Sve korelacije su niske. Neuroticizam je negativno povezan s mjerama kvalitete braka, dok su ostali faktori ličnosti pozitivno povezani s mjerama kvalitete braka. Iste osobine ličnosti značajno su povezane i s indeksom i s globalnim procjenama kvalitete braka partnera/ice, osim ekstraverzije koja nije značajno povezana s globalnim procjenama kvalitete braka partnera/ice.

Procjene kvalitete braka partnera/ice značajno su i visoko povezane sa samoprocjenama kvalitete braka.

S ciljem utvrđivanja doprinosa rezultata na samoprocjenama i testovima emocionalne inteligencije objašnjenju kvalitete braka pojedinog partnera odmjerene samoprocjenama i procjenama bračnog partnera provedene su četiri hijerarhijske regresijske analize. U prvoj je kriterijska varijabla indeks kvalitete braka, u drugoj globalna procjena kvalitete braka, u trećoj indeks kvalitete braka partnera/ice i u posljednjoj globalna procjena kvalitete braka partnera/ice. U prvom koraku svake analize uvedene su demografske varijable (dob i spol), u drugom varijable bračne zajednice koje su značajno povezane s kvalitetom braka, u trećem osobine ličnosti i u četvrtom sposobnosti emocionalne inteligencije.

Odabrane varijable (tablica 6) objašnjavaju 26,1% ukupne varijance indeksa kvalitete braka. Pri tome su demografska obilježja, obilježja bračne zajednice i osobine ličnosti ostvarili značajan samostalan doprinos objašnjenju kriterijske varijable. Varijable emocionalne inteligencije nisu ostvarile značajan samostalni doprinos objašnjenju kriterijske varijable. U prvom koraku uvedene su varijable spol i dob koje značajno samostalno objašnjavaju 4,8% ukupne varijance indeksa kvalitete braka. Samo se dob pokazala značajnim, i to negativnim, prediktorom indeksa kvalitete braka, što znači da starije osobe imaju nižu kvalitetu braka od mlađih osoba. U drugom koraku regresijske analize uvedene su varijable bračne zajednice. Uvedene varijable značajno samostalno objašnjavaju 5% ukupne varijance indeksa kvalitete braka. Dob stupanja u brak i dužina braka su značajni, negativni prediktori indeksa kvalitete braka. To znači da osobe koje kasnije stupaju u brak imaju manju kvalitetu braka i da se kvaliteta braka s trajanjem braka smanjuje. U tablici 5 se vidi da dob stupanja u brak nisko, značajno, pozitivno korelira s kvalitetom braka, a uvođenjem te varijable u hijerarhijsku regresijsku analizu dobiveno je da je ona negativan prediktor kvalitete braka. Ova pojava naziva se negativna supresija (Lubin, 1957; Darlington, 1968; Conger, 1974; prema Maassen i Bakker, 2001). Broj djece nije značajni prediktor indeksa kvalitete braka. U trećem koraku uvedene su osobine ličnosti koje značajno samostalno objašnjavaju 12,8% ukupne varijance indeksa kvalitete braka. Značajni prediktori su otvorenost, ekstraverzija i ugodnost, pri čemu je otvorenost negativan, a ekstraverzija i ugodnost su pozitivni prediktori indeksa kvalitete braka. Korelacija otvorenosti i globalnih procjena kvalitete braka nije značajna (tablica 5), a uvođenjem varijable otvorenosti u hijerarhijsku regresijsku analizu ona postaje negativan prediktor globalne procjene kvalitete braka, takva pojava naziva se supresija. Neuroticizam i savjesnost nisu značajni prediktori indeksa kvalitete braka.

Tablica 6. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza sa samoprocjenama kvalitete braka kao kriterijskim varijablama.

<i>Prediktori</i>	Indeks kvalitete braka				Globalna procjena kvalitete braka			
	R^2	ΔR^2	ΔF	β	R^2	ΔR^2	ΔF	B
1.korak:								
Dob	0,048		4,867**	-0,20**	0,043		5,368**	-0,20**
Spol ^a				-0,12				-0,14*
2.korak:								
Dob				2,53*				2,39*
Spol ^a				-0,07				-0,08
Dob stupanja u brak	0,098	0,050	3,525*	-0,90*	0,108	0,055	3,928**	-0,82*
Dužina braka				-2,86**				-2,74*
Broj djece				-0,03				0,01
3. korak:								
Dob				3,07**				2,79**
Spol ^a				-0,07				-0,09
Dob stupanja u brak				-1,07**				-0,93*
Dužina braka				-3,40**				-3,14**
Broj djece				-0,09				-0,05
Neuroticizam	0,227	0,128	6,148**	-0,01	0,215	0,107	5,024**	-0,00
Otvorenost				-0,17*				-0,16*
Savjesnost				0,15				0,16*
Ekstraverzija				0,21*				0,13
Ugodnost				0,21*				0,21*
4. korak:								
Dob				2,93**				2,62**
Spol ^a				-0,11				-0,13**
Dob stupanja u brak				-1,04**				-0,89*
Dužina braka				-3,23**				-2,93**
Broj djece				-0,10				-0,06
Neuroticizam				0,03				0,03
Otvorenost				-0,15				-0,14
Savjesnost				0,10				0,11
Ekstraverzija				0,17				0,10
Ugodnost				0,16				0,16
TAE	0,261	0,012	0,128	-0,10	0,192	0,039	1,899	-0,11
TUE				0,13				0,15
UEK 1				-0,03				-0,01
UEK 2				0,04				0,00
UEK 3				0,15				0,16

^aSpol: muški - 1; ženski - 2; * p < 0,05; ** p < 0,01 **Legenda.** R² = koeficijent determinacije ; ΔR^2 = razlika u koeficijentu determinacije; ΔF = promjena F omjera nakon uvođenja pojedine grupe prediktora; β = Standardizirani regresijski koeficijent. TAE- Test analize emocija; TUE- Test upravljanja emocijama; UEK 1-Skala sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija, UEK 2-Skala sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija, UEK 3- Skala sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama.

Tablica 6 također pokazuje da odabrane varijable objašnjavaju 19,2% ukupne varijance globalne procjene kvalitete braka. Pri tome su demografska obilježja, obilježja bračne zajednice i osobine ličnosti ostvarile značajan samostalan doprinos objašnjenju kriterijske varijable. Varijable emocionalne inteligencije nisu ostvarile značajan samostalni doprinos objašnjenju kriterijske varijable. U prvom koraku uvedene su varijable spol i dob. One značajno samostalno objašnjavaju 4,3% ukupne varijance globalne procjene kvalitete braka. Uvidom u vrijednosti standardiziranog regresijskog koeficijenta vidi se da su obje varijable značajni negativni prediktori globalne procjene kvalitete braka. To znači da starije osobe daju lošiju globalnu procjenu kvalitete braka, nego mlađe osobe i da muškarci daju više globalne procjene kvalitete braka nego žene. U drugom koraku uvedene su varijable bračne zajednice. Te varijable samostalno značajno objašnjavaju 5,5% ukupne varijance globalne procjene kvalitete braka. Standardizirani regresijski koeficijenti pokazuju da su dob stupanja u brak i dužina braka značajni negativni prediktori globalne procjene kvalitete braka, dok se broj djece nije pokazao kao značajni prediktor. Ovdje se opet pokazao efekt negativne supresije za varijablu dob stupanja u brak. U trećem koraku uvedene su osobine ličnosti koje značajno samostalno objašnjavaju 10,7% ukupne varijance globalne procjene kvalitete braka, pri čemu su otvorenost, savjesnost i ugodnost značajni prediktori. Otvorenost je negativni, a savjesnost i ugodnost su pozitivni prediktori globalne procjene kvalitete braka. Ovdje se opet pokazao supresorski efekt za varijablu otvorenosti. Neuroticizam i ekstraverzija nisu značajni prediktori globalne procjene kvalitete braka.

Rezultati hijerarhijske regresijske analize (tablica 7) s kriterijskom varijablom indeks kvalitete braka partnera/ice pokazuje da odabrane varijable objašnjavaju 19,2% ukupne varijance kriterija. Pri tome samo demografska obilježja i osobine ličnosti imaju značajan samostalni doprinos kriterijskoj varijabli, a obilježja bračne zajednice i emocionalna inteligencija nemaju značajan samostalni doprinos. U prvom koraku uvedene su varijable dob i spol koje zajedno samostalno objašnjavaju 5,7% ukupne varijance indeksa kvalitete braka partnera/ice. Standardizirani regresijski koeficijent pokazuje da je u prvom koraku jedino dob značajni prediktor indeksa kvalitete braka partnera/partnerice i to negativan. Što je osoba starija, kvaliteta braka njegovog partnera/ice je manja. U trećem koraku uvedene su osobine ličnosti koje značajno, samostalno objašnjavaju 9,2% ukupne varijance indeksa kvalitete braka partnera/ice. Ugodnost je značajni, pozitivni prediktor. Što je osoba ugodnija, kvaliteta braka njezinog bračnog partnera/ice je veća. Iako varijable emocionalne inteligencije nemaju značajan ukupni doprinos indeksu kvalitete braka partnera/ice, rezultat na Testu upravljanja emocijama pokazao

se kao samostalni, značajni, pozitivni prediktor indeksa kvalitete braka partnera/ice. Visoka sposobnost upravlja emocijama rezultira višom procjenom kvalitete braka bračnog partnera/ice.

Tablica 7. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza s mjerama kvalitete braka partnera/ice kao kriterijskim varijablama.

Prediktori	Indeks kvalitete braka partnera				Globalna procjena kvalitete braka partnera			
	R^2	ΔR^2	ΔF	β	R^2	ΔR^2	ΔF	B
1.korak:								
Dob	0,057		5,806**	-0,22**	0,058		5,934**	-0,21**
Spol ^a				0,07				0,10
2.korak:								
Dob				0,05				0,19
Spol ^a				0,10				0,14
Dužina braka	0,067	0,010	1,054	-0,28	0,080	0,022	2,319	-0,44*
Broj djece				-0,01				0,03
3. korak:								
Dob				0,15				0,29
Spol ^a				0,09				0,11
Dužina braka				-0,39				-0,57**
Broj djece				-0,06				-0,03
Neuroticizam	0,159	0,092	4,078**	0,01	0,207	0,127	5,953**	0,02
Otvorenost				-0,14				-0,14
Savjesnost				0,13				0,17*
Ekstraverzija				0,09				-0,02
Ugodnost				0,23**				0,30**
4. korak:								
Dob				0,10				0,24
Spol ^a				0,04				0,07
Dužina braka				-0,30				-0,49*
Broj djece				-0,07				-0,04
Neuroticizam				0,03				0,04
Otvorenost				-0,13				-0,13
Savjesnost				0,10				0,13
Ekstraverzija				0,07				-0,05
Ugodnost				0,19*				0,26**
TAE	0,192	0,033	1,485	-0,12	0,231	0,024	1,131	-0,10
TUE				0,19**				0,15
UEK1				0,03				-0,01
UEK 2				0,03				0,05
UEK3				0,04				0,07

^aSpol: muški - 1; ženski - 2; * p < 0,05; ** p < 0,01 **Legenda.** R^2 = koeficijent determinacije; ΔR^2 = razlika u koeficijentu determinacije; ΔF = promjena F omjera nakon uvođenja pojedine grupe prediktora; β = standardizirani regresijski koeficijent. TAE- Test analize emocija; TUE-Test upravljanja emocijama; UEK 1-Skala sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija, UEK 2-Skala sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija, UEK 3- skala sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama.

Tablica 7 pokazuje da odabrane varijable objašnjavaju 23,1% ukupne varijance globalne procjene kvalitete braka partnera/ice. U prvom koraku uvedene su varijable dobi i spol koje zajedno značajno objašnjavaju 5,8% ukupne varijance globalne procjene kvalitete braka partnera/ice. Dob je značajni samostalni, negativan prediktor kriterijske varijable. Povećanjem

dobi osobe kvaliteta braka bračnog partnera/ice opada. U drugom koraku uvedene su varijable bračne zajednice. Iako te varijable nemaju značajan ukupni doprinos globalnoj procjeni kvalitete braka partnera/ice, dužina braka je značajni, samostalni, negativni prediktor kriterija. Trajanjem braka globalna procjena kvalitete braka je negativnija. Osobine ličnosti zajedno objašnjavaju 12,7% ukupne varijance globalne procjene kvalitete braka partnera/ice, pri čemu su značajni pozitivni prediktori savjesnost i ugodnost. Što je osoba savjesnija i ugodnija bračni partner/ice će biti sretniji u braku.

Drugi problem bio je ispitati postoje li razlike u kvaliteti braka među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije. Da bi se odgovorilo na taj problem prvo su formirane linearne kompozicije rezultata sudionika na Testu analize emocija i Testu upravljanja emocijama. Posebno za muševce i posebno za žene određene je medijan tako formiranih rezultata te su sudionici podijeljeni u dvije skupine, oni koji postižu visoke rezultate na testovima emocionalne inteligencije i oni koji postižu niske rezultate na testovima emocionalne inteligencije. Nakon toga sudionici su podijeljeni u četiri skupine. Parovi u kojima oba člana postižu visoke rezultate na testovima emocionalne inteligencije, parovi u kojima muž postiže nizak, a žena visok rezultat na testovima emocionalne inteligencije, parovi u kojima muž postiže visok, a žena nizak rezultat na testovima emocionalne inteligencije, te parovi u kojima oba člana para postižu nizak rezultat na testovima emocionalne inteligencije. Frekvencije rezultata pokazale su veliko odstupanje broja sudionika po skupinama, stoga su dvije skupine u kojima jedan član para postiže visok, a drugi nizak rezultat spojene u jednu. Konačno su formirane tri skupine: parovi s dva visoko emocionalno inteligentna partnera, parovi s jednim visoko emocionalno inteligentnim i jednim nisko emocionalno inteligentnim partnerom i parovi s dva nisko emocionalno inteligentna partnera. Levenovim testom homogenosti varijance dobiveno je da se varijance indeksa kvalitete braka žena i globalnih procjena kvalitete braka žena ne razlikuju statistički značajno u tri skupine, dok se tri skupine statistički značajno razlikuju s obzirom na varijance muževih pokazatelja kvalitete braka. Međutim, Kolesarić (2006) navodi da najveća varijanca smije biti najviše 5 puta veća od najmanje da bi se razlika u varijancama tolerirala, što je u ovom istraživanju zadovoljeno za sve varijable. Također, isti autor navodi da što je broj ispitanika u različitim skupinama što sličniji moguća je veća tolerancija prema distorzijama zahtjeva o jednakosti varijanci. Ukoliko se broj sudionika u skupinama ne razlikuje puno i ako u skupinama ima dovoljno velik broj sudionika u mnogim slučajevima će se dobiti relativno točni rezultati unatoč tome što je prekršen uvjet homogenosti varijance i unatoč tome što uzorci nisu uzeti iz normalno distribuiranih populacija (Petz, 2004). Broj sudionika u tri

skupine se ne razlikuje puno ($N_1=30$, $N_2=37$ i $N_3=31$) i dovoljno su veliki, stoga će se za daljnju analizu koristiti jednostavna analiza varijance.

Tablica 8. Aritmetičke sredine i standardne devijacije kvalitete braka za skupine različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije mjerene testovima uratka.

<i>Dijadna kompozicija emocionalne inteligencije</i>	<i>Kvaliteta braka</i>	<i>Ostvareni minimum</i>	<i>Ostvareni maksimum</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Parovi s dva visoko emocionalno inteligentna partnera (N=30)	Indeks kvalitete braka M	23	35	31,77	3,413
	Indeks kvalitete braka Ž	18	35	31,13	4,064
	Globalne procjene kvalitete braka M	7	10	9,19	0,792
	Globalne procjene kvalitete braka Ž	5	10	8,87	1,147
Parovi s jednim visoko emocionalno inteligentnim i jednim nisko emocionalno inteligentnim partnerom (N=37)	Indeks kvalitete braka M	23	35	31,59	3,329
	Indeks kvalitete braka Ž	11	35	30,32	4,691
	Globalne procjene kvalitete braka M	7	10	9,03	0,986
	Globalne procjene kvalitete braka Ž	2	10	8,73	1,503
Parovi s dva nisko emocionalno inteligentna partnera (N=31)	Indeks kvalitete braka M	10	35	30,63	6,734
	Indeks kvalitete braka Ž	12	35	29,80	6,661
	Globalne procjene kvalitete braka M	3	10	8,80	1,710
	Globalne procjene kvalitete braka Ž	3	10	8,40	1,958

Tablica 9. Rezultati jednostavne analize varijance za indeks kvalitete braka muževa i žena i globalne procjene kvalitete braka muževa i žena (N=98).

<i>Izvor varijabiliteta</i>	<i>F</i>	<i>ss₁</i>	<i>ss₂</i>	<i>P</i>
Indeks kvalitete braka muževa	0,534	2	95	0,588
Indeks kvalitete braka žene	0,507	2	95	0,604
Globalne procjene kvalitete braka muževa	0,815	2	95	0,446
Globalne procjene kvalitete braka žena	0,731	2	95	0,484

Legenda. *ss₁*- stupnjevi slobode između grupa, *ss₂*- stupnjevi slobode unutar grupa

Tablica 9 pokazuje da ne postoji statistički značajna razlika u kvaliteti braka među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije mjerene testovima uratka.

Provjereno je i postoje li razlike u kvaliteti braka među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije mjerene samoprocjenama. Formirane su linearne kombinacije tri subskale Upitnika emocionalne kompetentnosti. Posebno za muževe i posebno za žene određene je medijan kojim su sudionici podijeljeni u dvije skupine, oni koji postižu visoke i oni koji postižu niske rezultate na samoprocjenama emocionalne inteligencije. Nakon toga formirane su tri skupine jednako kao i u prethodnom slučaju. Levenovim testom homogenosti varijance dobiveno je da se skupine statistički značajno razlikuju s obzirom na varijance svih pokazatelja kvalitete braka, osim globalne procjene kvalitete braka žena. Najveće varijance su

preko 5 puta veće od najmanje zbog čega nije opravdano koristiti parametrijske testove (Kolesarić, 2006). S obzirom na sve navedeno i na to da se brojevi sudionika u skupinama dosta razlikuju koristit će se Kruskal-Wallisov test za testiranje razlika.

Tablica 10. Aritmetičke sredine, standardne devijacije i prosječne sume rangova kvalitete braka za skupine različitih dijadnih kompozicija samoprocjena emocionalne inteligencije.

<i>Emocionalna inteligencija</i>	<i>Kvaliteta braka</i>	<i>Ostvareni minimum</i>	<i>Ostvareni maksimum</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>T</i>
Parovi s dva visoko emocionalno inteligentna partnera (n ₁ =27)	Indeks kvalitete braka M	27	35	32,96	2,594	58,44
	Indeks kvalitete braka Ž	15	35	30,96	4,694	51,91
	Globalne procjene kvalitete braka M	7	10	9,37	0,884	57,87
	Globalne procjene kvalitete braka Ž	3	10	8,85	1,562	53,87
Parovi s jednim visoko i jednim nisko emocionalno inteligentnim partnerom (n ₂ = 43)	Indeks kvalitete braka M	23	35	31,86	3,321	50,21
	Indeks kvalitete braka Ž	24	35	31,42	3,534	53,09
	Globalne procjene kvalitete braka M	7	10	9,21	0,861	52,36
	Globalne procjene kvalitete braka Ž	6	10	8,88	1,051	50,67
Parovi s dva nisko emocionalno inteligentna člana (n ₃ =28)	Indeks kvalitete braka M	10	35	29,04	6,714	39,79
	Indeks kvalitete braka Ž	11	35	28,36	7,030	41,66
	Globalne procjene kvalitete braka M	3	10	8,36	1,638	37,04
	Globalne procjene kvalitete braka Ž	2	10	8,18	2,074	43,48

Legenda. T- prosječne sume rangova u svakom uzorku

Tablica 11. Rezultati Kruskal-Wallis testa za indeks kvalitete braka muževa i žena i globalne procjene kvalitete braka muževa i žena (N=98).

	χ^2	<i>Ss</i>	<i>p</i>
Indeks kvalitete braka muževa	6,25	2	,044
Indeks kvalitete braka žena	3,11	2	,211
Globalne procjene kvalitete braka muževa	9,21	2	,010
Globalne procjene kvalitete braka žena	2,15	2	,341

Kruskal-Wallisov test (tablica 11) pokazuje da se skupine različitih dijadnih kompozicija statistički značajno razlikuju s obzirom na indeks kvalitete braka muževa ($\chi^2(2, N=98)=6,25; p<,05$). Prosječne sume rangova (tablica 10) pokazuju da najveći indeks kvalitete braka imaju muševci u parovima gdje i muševci i žene sebe procjenjuju visoko emocionalno

kompetentnima ($T_1=58,44$) dok najniže indekse kvalitete braka imaju muševci u parovima gdje i muševci i žene sebe procjenjuju nisko emocionalno kompetentnima ($T_4=39,79$). Te razlike i statistički su značajne ($\chi^2(1)=5,731;p<,05$). Skupina s parovima u kojima jedan partner ima visoku, a drugi nisku emocionalnu inteligenciju ne razlikuje se statistički značajno od skupine u kojoj oba člana para imaju visoku emocionalnu inteligenciju ($\chi^2(1)=1,630;p>,05$) niti od skupine s dva nisko emocionalno inteligentna partnera ($\chi^2(1)=2,538;p>,05$). Kruskal-Wallisov test (tablica 10) pokazuje da se skupine statistički značajno razlikuju i kada se u obzir uzmu globalne procjene kvalitete braka muševa ($\chi^2(2,N=98)=9,209;p<,05$). Najviše globalne procjene kvalitete braka imaju muševci u dijadama gdje oba člana para svoju emocionalnu kompetentnost procjenjuju visokom ($T_1=57,58$), a najniže muševci u dijadama gdje oba člana para svoju emocionalnu kompetentnost procjenjuju niskom ($T_4=37,04$). Te su razlike statistički značajne ($\chi^2(1)=7,732;p<,01$). Skupina s parovima u kojima jedan partner ima visoku, a drugi nisku emocionalnu inteligenciju ne razlikuje se statistički značajno od skupine u kojoj oba člana para imaju visoku emocionalnu inteligenciju ($\chi^2(1)=0,836;p>,05$), ali se razlikuju statistički značajno od skupine s dva nisko emocionalno inteligentna partnera ($\chi^2(1)=2,538;p<,05$). Može se zaključiti da su muševci u dijadama u kojima barem jedan partner sebe procjenjuje visoko emocionalno inteligentnim sretniji u braku s partnericom od muševa u dijadama u kojima i muž i žena sebe procjenjuju nisko emocionalno inteligentnima. Indeks kvalitete braka žena ($\chi^2(3,N=98)=3,12;p>,05$) i globalne procjene kvalitete braka žena ($\chi^2(3,N=98)=2,18;p>,05$) ne razlikuje se među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija samoprocjena emocionalne inteligencije.

5. RASPRAVA

Cilj istraživanja bio je ispitati povezanost emocionalne inteligencije i kvalitete braka. Nastojali smo ispitati doprinos emocionalne inteligencije objašnjenju kvalitete braka i razlike u kvaliteti braka među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije. Očekivano je da će emocionalna inteligencija objasniti dio kvalitete braka i da će parovi u kojima oba partnera postižu niske rezultate na mjerama emocionalne inteligencije izvještavati o niskoj kvaliteti braka, dok će parovi u kojima barem jedan partner postiže visok rezultat izvještavati o višoj kvaliteti braka.

5.1. Doprinos mjera emocionalne inteligencije objašnjenju kvalitete braka

S ciljem provjere doprinosa emocionalne inteligencije objašnjenju kvalitete braka provedene su četiri hijerarhijske regresijske analize. U prve dvije kao kriterijske varijable

uvedene su samoprocjene indeksa kvalitete braka i globalne procjene kvalitete braka, dok su u druge dvije uvedene indeks kvalitete braka partnera/ice i globalne procjene kvalitete braka partnera/ice. U prvom koraku svake analize uvedene su demografske varijable (dob i spol), u drugom varijable bračne zajednice koje su značajno povezane s kvalitetom braka, u trećem osobine ličnosti i u četvrtom sposobnosti emocionalne inteligencije.

Rezultati pokazuju da uvedene varijable objašnjavaju 26,1% ukupne varijance samoprocjene indeksa kvalitete braka i 19,2% ukupne varijance globalnih procjena kvalitete braka. Također, uvedenim varijablama objašnjeno je 19,2% ukupne varijance indeksa kvalitete braka partnera/ice i 23,1% globalnih procjena kvalitete braka partnera/ice.

Pokazalo se da je dob negativni prediktor svih mjera kvalitete braka. Efekt *dobi* na kvalitetu braka možemo promatrati zahvaljujući odnosu trajanja braka i kvalitete braka. Stariji sudionici imaju nižu kvalitetu braka, što je i očekivano s obzirom na to da se samim trajanjem braka smanjuje kvaliteta braka (VanLaningham, Johnson i Amato, 2001). Spol doprinosi samo objašnjenju globalne samoprocjene kvalitete braka, pri čemu žene svoju globalnu kvalitetu braka procjenjuju nižom nego muževi. Takvi nalazi u skladu su s ranijim istraživanjima (Umberson i Williams, 2005) u kojima se takvi nalazi objašnjavaju većim sukobom uloga kod žena koje uz karijeru imaju i veću odgovornost za teret kućanstva i odgoj djece. Danas muževi sve više odgovornosti preuzimaju oko kućanstva i brige za dijete, pa neka istraživanja ne pronalaze ove razlike (Obradović i Čudina-Obradović, 2006; Vrhovski, 2004; Subota, 2007).

Od varijabli bračne zajednice, dužina braka i dob stupanja u brak značajno doprinose objašnjenju samoprocjena kvalitete braka, dok je dužina braka jedini značajni prediktor globalnih procjena kvalitete braka partnera/ice. Dobiveno je da trajanjem braka kvaliteta braka opada, što novija istraživanja i potvrđuju (VanLaningham, Johnson i Amato, 2001). U ranijim fazama braka uzroci opadanja kvalitete mogu biti: raspodjela bračnih obveza i odgovornosti, prilagodba na konflikte koji prate dugoročne veze, promjene u ličnosti uzrokovane iskustvom i osobnim potrebama, sama navika i promjene u percipiranoj jednakosti razmjene (količina uloženi i dobiveni resursa poput ljubavi, brige, truda, ali i financija). Sve to može kod parova s visokim i nerealističnim očekivanjima dovesti do razočarenja. Dio opadanja kvalitete braka u kasnijoj fazi mogu objasniti navedene promjene u osobinama ličnosti koje se javljaju tijekom cijeloga života, ali VanLaningham, Johnson i Amato (2001) smatraju da intrinzični interakcijski procesi poput promjene u mišljenju i emocijama prema osobi i odnosu u kasnijoj fazi imaju veći utjecaj na pad kvalitete. Osim toga, danas djeca sve dulje ostaju živjeti sa svojim roditeljima zbog teških uvjeta osnivanja vlastite obitelji i doma. To sve produljuje vrijeme roditeljske briga i stresa oko djece što dovodi do toga da i u kasnijem razdoblju braka kvaliteta opada. Nadalje je

dobiveno da sudionici koji kasnije stupaju u brak svoju kvalitetu braka procjenjuju manjom, nego sudionici koji ranije ulaze u bračnu zajednicu. Ovakvi nalazi u suprotnosti su s ranijim istraživanjima (National Marriage Project iz 2003, prema Obradović i Čudina- Obradović, 2006; Glenn, Uecker i Love Jr., 2010) koja pokazuju da sudionici koji kasnije stupaju u brak izvještavaju o višoj kvaliteti braka. Ovakav nalaz može se objasniti pojavom negativne supresije. Dob stupanja u brak nisko, značajno, pozitivno korelira s kvalitetom braka, a uvođenjem te varijable u hijerarhijsku regresijsku analizu dobiveno je da je ona negativan prediktor kvalitete braka. Supresor varijabla je ona varijabla koja uključivanjem u regresijsku analiza dobiva negativan predznak, ali zbog korelacije s drugim prediktorom povećava količinu objašnjene varijance kriterija, i to onog nevalidnog dijela. Teško je odrediti na koju varijablu je vršen supresorski utjecaj. Međutim, kada se isključi dob stupanja u brak iz analize ostalim varijablama se smanji β koeficijent, što bi moglo upućivati na to da je upravo dob stupanja u brak varijabla supresor (Maassen i Bakker, 2001).

Otvorenost, ekstraverzija i ugodnost su značajni prediktori indeksa kvalitete braka, a otvorenost, savjesnost i ugodnost su značajni prediktori globalne procjene kvalitete braka. Za indeks kvalitete braka partnera/ice značajni prediktor je samo ugodnost, a za globalne procjene partnera/ice osim ugodnosti značajna je i savjesnost. Kao i u ranijim istraživanjima, ugodnost se i u ovom istraživanju (Martinac Dorčić i Kalebić Maglica, 2009; Barelds, 2005) pokazala najpovoljnijom osobinom. Takav nalaz može se objasniti time što su ugodnije osobe prosocijalno orijentirane, ne iskazuju neprijateljske osjećaje te su općenito brižnije i spremnije na suradnju (Barelds, 2005). Kod otvorenosti se opet pojavio supresorski efekt jer korelacije otvorenosti s mjerama samoprocjene kvalitete braka nisu značajne, a uvođenjem u hijerarhijsku regresijsku analizu otvorenost postaje negativni prediktor tih mjera.

Mjere emocionalne inteligencije nisu značajni prediktori samoprocjena kvalitete braka, dok je Test upravljanja emocijama značajni pozitivni prediktor indeksa kvalitete braka partnera/ice. Čini se da je način na koji osoba upravlja emocijama važnija za druge osobe, nego za nju samu. Ovakav rezultat nije iznenađujući ako uzmemo u obzir da je kvaliteta braka subjektivna mjera u kojoj se procjenjuje odnos dvoje ljudi. Ljudi često sebe i svoja ponašanja ne vide, pa je za procjenu kvalitete braka jednog partnera važnije kako se druga osoba ponaša prema njemu. Ako ta osoba zna ublažiti partnerove negativne i održati ili pojačati pozitivne emocije, partner će kvalitetu braka percipirati većom.

Test upravljanja emocijama je značajni, pozitivni prediktor indeksa kvalitete braka partnera/ice, međutim, nije značajan prediktor globalne procjene kvalitete braka partnera/ice. To znači da osobe čiji partneri imaju dobre sposobnosti upravljanja vlastitim i tuđim emocijama

izvještavaju o većem indeksu kvalitete braka (stabilnost, čvrstoća, timski rad i sl.), ali ne i o većoj globalnoj procjeni kvalitete braka (bračnoj sreći). To je u skladu s istraživanjem Tresa i Kisor (2012) koje je pokazalo da je sposobnost upravljanja tuđim emocijama značajan prediktor kvalitete braka partnera/ice. Takav nalaz može se objasniti pomoću teorije socijalne razmjene Thibauta i Kelleya (1959, prema Obradović i Čudina-Obradović, 1998) prema kojoj kvaliteta braka ovisi o percipiranom dobitku i gubitku. Stoga ako partner ima visoku sposobnost upravljanja emocijama te smanjuje partneričine negativne emocije, partnerica će biti zadovoljnija partnerom i njezina procjena kvalitete braka će biti veća. Vrijedi i obrnuto. Isto tako, ako partner dobro upravlja svojim emocijama i zna kada i kako pokazati svoje emocije i ako ih ne skriva, partnerica će brak percipirati kvalitetnijim. Iako smo očekivali značajan doprinos Testa upravljanja emocijama globalnoj procjeni kvalitete braka, on se nije pokazao. Moguće je da se globalna procjena kvalitete braka, za razliku od indeksa kvalitete braka, više odnosi na afektivnu evaluaciju odnosa, pa bi za nju važniji mogli biti neki drugi faktori poput partnerove ličnosti, osjećajnosti i ljubavi. Sposobnosti upravljanja emocijama mogle bi više biti povezane s nekim konkretnijim aspektima braka kao što je npr. kvaliteta komunikacije. Moguće je i da Testom upravljanja emocijama nije zahvaćen specifičan aspekt te sposobnosti koji je važan za sreću u braku.

Isto tako, ako se pogleda ukupni postotak objašnjene varijance za indeks kvalitete braka (26,1%), globalne procjene kvalitete braka (19,2%), indeks kvalitete braka partnera/ice (19,2%) i globalne procjene kvalitete braka partnera/ice (23,1%) vidi se da su odabranim varijablama objašnjeni vrlo mali postotci. To nam govori da postoje brojni drugi faktori koji su važniji za kvalitetu braka od emocionalne inteligencije i ostalih varijabli koje su se pokazale značajnim prediktorima, a u ovom istraživanju zbog ograničenosti opsega rada nisu mogli biti kontrolirani. U literaturi (Obradović i Čudina-Obradović, 1998) se kao najznačajnije varijable u predikciji spominju pozitivno ponašanje (izraz poštovanja, ljubavi i odsutnost konflikata) muža i žene i seksualno zadovoljstvo.

Zaključno, osobe čiji partneri imaju više sposobnosti upravljanja emocijama imaju kvalitetniji brak, dok se za samu sreću u braku čine važniji neki drugi faktori. Isti efekt sposobnosti upravljanja emocijama nije pronađen za samoprocjene kvalitete braka.

5.2. Razlike u kvaliteti braka među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije

Kako je ranije već navedeno, povezanost emocionalne inteligencije i kvalitete braka potvrdila su različita istraživanja (Tresa i Kishor, 2012; Schröder-Abé i Schütz, 2011; Batool i

Khalid, 2012). Budući da brak predstavlja emocionalni odnos dvije osobe, važno je ispitati utječe li kombinacija emocionalne inteligencije partnera na njihovu kvalitetu braka i na koji način.

U ovom istraživanju pokušalo se odgovoriti na to pitanje na način da su formirane tri skupine sudionika: parovi s dva visoko emocionalno inteligentna partnera, parovi s jednim visoko i jednim nisko emocionalno inteligentnim partnerom i parovi s dva nisko emocionalno inteligentna partnera. Jednostavnom analizom varijance i Kruskal-Wallisovim testom provjereno je postoje li razlike u kvaliteti braka muževa i žena u te tri skupine.

Kada se kao osnova za određivanje dijadnih kompozicija uzmu samoprocjene emocionalne inteligencije dobiveno je da se i indeks i globalne procjene kvalitete braka muža razlikuju s obzirom na dijade. Najveće indekse kvalitete braka imaju muševci u parovima gdje i muševci i žene sebe procjenjuju visoko emocionalno kompetentnima, dok najniže indekse kvalitete braka imaju muševci u parovima gdje i muševci i žene sebe procjenjuju nisko emocionalno kompetentnima. Skupina u kojoj jedan partner ima visoku emocionalnu inteligenciju, a drugi nisku imaju srednje vrijednosti indeksa kvalitete braka. Muševci u dijadama u kojima i muž i žena sebe procjenjuju nisko na emocionalnoj inteligenciji manje su sretni u braku s partnericom (globalna procjena kvalitete braka) od muževa koji su u parovima gdje barem jedan partner sebe procjenjuje visoko emocionalno inteligentnim. Istraživanje Bracketta, Warnera i Boscoa (2005) pronašlo je da parovi u kojemu oba partnera postižu niske rezultate na mjerama emocionalne inteligencije izvještavaju o nižoj kvaliteti braka, dok parovi u kojima barem jedan od partnera postiže visoke rezultate na mjerama emocionalne inteligencije izvještavaju o višoj kvaliteti braka. Isto istraživanje pokazalo je da su parovi u kojima oba člana para sebe procjenjuju nisko emocionalno inteligentnima postižu značajno više rezultate na skali koja mjeri čestinu verbalnih svađa, kritiziranja partnera, vikanja na partnera, bacanja predmeta, svađa, plakanja i sl. nego parovi ostalih dijadnih kompozicija. Stoga se ovakvi nalazi mogu objasniti time da parovi u kojima oba partnera sebe procjenjuju visoko emocionalno inteligentnima imaju manje negativnih ishoda u braku poput konflikata, vikanja, rasprava i sl., a to uzrokuje da muševci svoj indeks kvalitete braka procjenjuju višim. Dok u parovima u kojima oba partnera sebe procjenjuju nisko emocionalno inteligentnima upravo iz razloga što u takvim odnosima ima puno više bračnih razmirica muškarci svoj indeks kvalitete braka procjenjuju nižim. Nalaz da je za visoke globalne procjene kvalitete braka muževa (sreću u braku) dovoljno da jedan partner ima visoku emocionalnu inteligenciju može se objasniti efektom praga. Za dobro upravljanje konfliktima, a samim time i bračnu sreću, dovoljno je da jedan partner ima visoku emocionalnu inteligenciju, a visoka emocionalna inteligencija drugog partnera ne dovodi do dodatnog poboljšanja u funkcioniranju para, pa se niti ne povećava bračna sreća partnera

(Brackett, Warner i Bosco, 2005). Efekt dijadne kompozicije na kvalitetu braka žena nije se potvrdio. Sternbergovo istraživanje (1988, prema Goleman, 2012) pokazalo je da muškarci imaju optimističniji pogled praktički na sve elemente veze (vođenje ljubavi, financije, veza s partnerovim roditeljima, koliko jedni druge slušaju i koliko su važne mane koje iskazuju). Moguće je, stoga, da efekt dijadne kompozicije na ženinu kvalitetu braka nije pronađen jer one objektivnije procjenjuju kvalitetu braka i svoje sposobnosti.

Rezultati istraživanja pokazuju da ne postoji statistički značajna razlika u kvaliteti braka među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije mjerene testovima uratka. Ovakvi nalazi govore da dijadne kompozicije emocionalne inteligencije koje su formirane na temelju objektivnih mjera, za razliku od onih koje su formirane samoprocjenama, ne utječu na kvalitetu braka. Jedan od razloga nepotvrđivanja hipoteze može biti to što korištenim testovima, možda, nisu zahvaćeni specifični aspekti emocionalne inteligencije koji su važni za brak. Isto tako, odgovori na testovima mogu biti odraz znanja sudionika kako bi se u određenoj situaciji trebalo reagirati da bi se održale ili pojačale pozitivne i smanjile negativne emocije, a ne njihovog uobičajenog načina reagiranja, koje je u velikoj mjeri pod utjecajem kontekstualnih čimbenika.

Zaključno, skupine bračnih parova različitih dijadnih kompozicija razlikuju se prema kvaliteti braka procijenjenoj od strane muža, ali ne i od strane žena.

5.3. Praktične implikacije, nedostaci i prijedlozi za buduća istraživanja

U ovom istraživanju postoje neki metodološki nedostaci koji su mogli utjecati na dobivene rezultate. Kako je u ovom istraživanju naglasak stavljen na mjere emocionalne inteligencije, kao mjera kvalitete braka korišten je Indeks kvalitete braka koji se sastoji od 6 čestica. Stoga bi u budućim istraživanjima trebalo koristiti različite mjere kvalitete braka, osobito one koje mjere kvalitetu braka u različitim područjima života bračnih parova. Osim bolje procjene kvalitete braka, to bi omogućilo i donošenje zaključaka o tome za koja područja bračnog života je važna emocionalna inteligencija. Velik broj sudionika na neki način je poznavalo istraživačicu koja je bila prisutna tijekom ispunjavanja upitnika i testova. Bez obzira na uputu u kojoj je naglašeno da će se podaci koristiti samo u svrhu istraživanja i da nitko osim istraživačice neće imati uvid u njihove podatke postoji mogućnost da sudionici nisu bili u potpunosti iskreni kako podatak o njihovoj procjeni kvalitete braka ne bi došao do njihovog partnera/ice. Stoga bi se u drugim istraživanjima mogao taj nedostatak smanjiti na način da se organizira grupno sudjelovanje gdje bi svatko za sebe ispunjavao upitnike i testove, a nakon toga ih šifrirane spremio u kuvertu kako bi anonimnost bila potpuno osigurana. Sama provedba

istraživanja bila je duga što je moglo kod sudionika dovesti do zamora i gubitka koncentracije, osobito pri rješavanju Testa analize emocija koji zahtjeva dublje razmišljanje o problematici i najduže traje. Sudionici su dobrovoljno pristajali na sudjelovanje u istraživanju što je moglo dovesti do toga da je u uzorku najveća zastupljenost sudionika koji svoju kvalitetu braka procjenjuju visokom (npr. 50% sudionika ima rezultat na indeksu kvalitete braka 30 i veći (raspon rezultata je od 5 do 35)). Čini se da su na sudjelovanje u istraživanju pristajali oni bračni parovi koji su zadovoljni svojim brakom. Također, moguće je da parovi koji su u objektivno manje kvalitetnim brakovima procjenjuju kvalitetu braka kako bi opravdali svoj ostanak u tom braku (loš brak, ali se ne žele rastati) i koriste dodatne informacije, poput: „kako je drugima, nama je još i dobro“, kako bi smanjili tu kognitivnu disonancu. U budućim istraživanjima trebalo bi, uz parove koji pristaju na istraživanje, uključiti veći broj parova koji su manje zadovoljni svojim brakom. To se može postići tako da se u centrima za socijalnu skrb, gdje dolaze parovi s bračnim problemima, zatraži od bračnih parova da sudjeluju u istraživanju. Time bi se zahvatile dvije ekstremnije skupine parova pa bi se mogla vidjeti razlika u emocionalnoj inteligenciji onih parova koji su zadovoljni svojim brakom i onih koji su nezadovoljni.

Rezultati ovog istraživanja mogu se koristiti u terapijama bračnih parova u kojima veći naglasak treba staviti na upravljanje vlastitim i tuđim emocijama, jer će napredak u tim područjima dovesti do pozitivnih promjena u kvaliteti braka. Također, bi se mogle organizirati radionice usmjerene na osobe koje su u braku ili planiraju stupiti u bračnu zajednicu, a koje bi dale smjernice kako upravljati svojim, a osobito emocijama partnera/ice. Također je bitno kod djece razvijati emocionalnu inteligenciju jer će im to u kasnijim fazama života olakšati romantične odnose i brak.

6. ZAKLJUČAK

U ovom istraživanju nastojalo se utvrditi doprinose li mjere emocionalne inteligencije objašnjenju kvalitete braka i postoje li razlike u kvaliteti braka među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije. Test upravljanja emocijama značajno doprinosi objašnjenju indeksa kvalitete braka partnera/ice. Ostale mjere emocionalne inteligencije ne doprinose objašnjenju kvalitete braka. Druga pretpostavka o postojanju razlika u kvaliteti braka među bračnim parovima različitih dijadnih kompozicija emocionalne inteligencije djelomično je potvrđena. Nije dobivena razlika kada su kao mjera emocionalne inteligencije uzeti testovi, dok su kod samoprocjena emocionalne inteligencije nađene razlike u kvaliteti braka muža. Muževi parova u kojima i muž i žena sebe procjenjuju visoko emocionalno inteligentnima imaju

značajno više procjene kvalitete braka, nego muževi parova u kojima i muž i žena sebe procjenjuju nisko emocionalno inteligentnima. Kod žena takav efekt nije pronađen.

LITERATURA:

- Buško, V. i Babić Čikeš, A. (2013). Emotional intelligence in early adolescence: Validation data based on peer ratings and an objective ability-based test. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 2 (5), 54-62.
- Barelds, D. P. (2005). Self and partner personality in intimate relationships. *European Journal of Personality*, 19(6), 501-518.
- Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*, 18, 13-25.
- Batool, S.S. i Khalid, R. (2012). Emotional intelligence: A predictor of marital quality in pakistani couples. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 27(1), 65-88.
- Benet-Martinez, V. i John, O.P. (1998). Los cinco grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait-multimethod analyses of the Big Five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 729-750.
- Brackett, M.A. i Salovey, P. (2006). Measuring emotional intelligence with the Mayer-Salovey-Caruso emotional intelligence test (MSCEIT). *Psicothema*, 18, 34-41.
- Brackett, M.A., Warner, R.M. i Bosco, J.S. (2005). Emotional intelligence and relationship quality among couples. *Personal relationships*, 12, 197-212.
- Ciarrochi, J.V., Chan, A.J.C. i Caputi, P. (2000). A critical evaluation of the emotional intelligence construct. *Personality and Individual Differences*, 28, 539-561.
- Cordova, J.V., Gee, C.B. i Warren, L.Z. (2005). Emotional Skillfulness in Marriage: Intimacy As a Mediator of the Relationship Between Emotional Skillfulness and Marital Satisfaction. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24 (2), 218-235.
- Glenn, N.D., Uecker J. i Love Jr. R.W.B. (2010). Later first marriage and marital success. *Social Science Research*, 39 (5), 787-800.
- Glenn, N.D. (2003). Marital Quality. *International Encyclopedia of Marriage and Family*. <http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3406900281.html>. Pristup stranici ostvaren: 15.02.2014.
- Glenn, N. D. (1990). Quantitative research on marital quality in the 1980s: A critical review. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 818-831.
- Goleman, D. (2012). *Emocionalna inteligencija – zašto je važnija od kvocijenta inteligencije?* Zagreb: Mozaik knjiga.
- Hirschberger, G., Srivastava, S., Marsh, P., Cowan, C.P. i Cowan, P.A. (2009). Attachment,

- marital satisfaction and divorce during the first fifteen years of parenthood. *Personal Relationships*, 16, 401-420.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Press.
- Kolesarić, V. (2006). *Analiza varijance u psihologijskim istraživanjima*. Osijek: Filozofski fakultet u Osijeku.
- Kulenović, A., Balenović, T. i Buško, V. (2001). Test analize emocija: jedan pokušaj objektivnog mjerenja sposobnosti emocionalne inteligencije. *Suvremena psihologija*, 3 (1-2), 27-48.
- Lopez, P.N., Salovey, P. i Straus, R. (2003). Emotional intelligence, personality, and the perceived quality of social relationships. *Personality and Individual Differences*, 35, 641-658.
- Maassen, G.H. i Bakker, A.B. (2001). Suppressor Variables in Path Models. *Sociological methods and research*, 30(2), 241-270.
- Martinac Dorčić, T. i Kalebić Maglica, B. (2009). Povezanost osobina ličnosti s bračnom kvalitetom i izraženošću psihičkih simptoma kod bračnih partnera. *Psihologijske teme* 18 (1), 75-97.
- Mayer, J.D., Salovey, P. i Caruso, D.R. (2008). Emotional intelligence: New ability or eclectic traits?. *American psychologist*, 63 (6), 503-517.
- Mayer, J. D. i Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? U P. Salovey i D. Sluyter (ur.). *Emotional development and emotional intelligence*. New York: Basic books.
- Mirgain, S.A. i Cordova, J.V. (2009). Emotion skills and marital health: The association between observed and self-reported emotion skills, intimacy, and marital satisfaction. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26 (9), 983-1009.
- Norton, R. (1983). Measuring marital quality: A critical look at the dependent variable. *Journal of Marriage and the Family*, 45, 141-151.
- Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing- Tehnička knjiga.
- Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (2000). Broj djece u obitelji i spol bračnog partnera kao prediktori bračne kvalitete. *Društvena istraživanja*, 10 (4-5), 709-730.
- Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (1998). Bračna kvaliteta: poimanje, uzroci i posljedice. *Društvena istraživanja*, 7, 4-5 (36-37), 659-682.
- Petz, B. (2004). *Osnovne statističke metode za nematematičare*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Salovey, P. i Mayer, J. D. (1990). Emotional Intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 9 (3), 185-211.
- Schröder-Abé, M. i Schütz, A. (2011). Walking in Each Other's Shoes: Perspective Taking Mediates Effects of Emotional Intelligence on Relationship Quality. *European Journal of Personality*, 25, 155-169.

- Schutte, N.S., Malouff, J.M., Bobik, C., Coston, T.D., Greeson, C., Jedlicka, C., Rhodes, E. i Wendorf, G. (2001). Emotional intelligence and interpersonal realtions. *The journal of social psychology*, 141 (4), 523-536.
- Spanier, G. B. (1976.). Measuring dyadic adjustment: new scales for assesing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.
- Tadić, M. (2005). *Moderatorski i medijacijski utjecaj samopoštovanja na odnos temeljnih crta ličnosti i neverbalnih socijalnih vještina*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Takšić, V., Mohorić, T. i Munjas, R. (2006). Emocionalna inteligencija: teorija, operacionalizacija, primjena i povezanost s pozitivnom psihologijom. *Društvena istraživanja*, 15, 4-5 (84-85), 729-752.
- Takšić, V. (2002). Upitnici emocionalne inteligencije (kompetentnosti). U: K. Lacković- Grgin, A. Bautović, V. Čubela i Z. Penezić (ur.), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika* (str. 27-45). Zadar: Filozofski fakultet u Zadru.
- Takšić, V. (1998). *Validacija konstrukta emocionalne inteligencije*. Neobjavljena doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Tokić, A. (2006). *Pozitivna iluzija u ljubavnim vezama i njezina povezanost sa zadovoljstvom, kvalitetom i stabilnošću veze*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Tresa, M.M.J. i Kishor, A. (2012). Association Between Emotional Intelligence and Marital Quality of Married Couples. *International Journal of Physical and Social Science*, 2 (12), 222-235.
- Umberson, D. i Williams, K. (2005). Marital Quality, Health, and Aging: Gender Equality?. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 60, 109-113.
- VanLaningham, J., Johnson, D.R. i Amato, P. (2001). Marital Happiness, Marital Duration, and the U-Shaped Curve: Evidence from a Five- Wave Panel Study. *Social Forces*, 78 (4), 1313-1341.
- Veroff, Kulka & Dovan (1981). Mental Health in America: Pat Terms of Help Seeking from 1957 to 1976. *Journal of Counseling Psychology*, 33, 214-216.
- Vrhovski, T. (2004). *Kvaliteta braka i neke sociodemografske varijable*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.